

Bijlage bij Gevraagd advies inzake concept Monitor Sociaal Domein 2022, versie 26 augustus 2022

Uitgebracht door de Adviesraad Sociaal Domein Leiden d.d. 20 september 2022

Op 26 augustus jl. ontving de Adviesraad als bijlage bij het concept van de Monitor Sociaal Domein 2022 het onderzoeksrapport Impact stopzetting 'Tegemoetkoming Zorg'. De Adviesraad Sociaal Domein Leiden reageert in deze bijlage bij het ons gevraagde advies inzake concept Monitor Sociaal Domein 2022 op de inhoud van dit rapport.

Bij lezing van het rapport valt ons het volgende op:

- Er hebben maar weinig gebruikers van de stopgezette regeling aan het onderzoek meegedaan. De Adviesraad deelt de gevolgtrekking die de onderzoekers in het rapport hebben opgenomen, namelijk dat door het kleine aantal respondenten de beschreven uitkomsten niet representatief zijn. Op basis van de onderzoeksuitkomsten konden de onderzoekers dan ook geen conclusies trekken voor de gehele ex-gebruikers van de stopgezette regeling. De Adviesraad mist echter in het rapport een verklaring waarom de non-respons zo hoog was. Ook zijn we benieuwd of de onderzoekers nog wel zijn nagegaan of er sprake is van selectieve respons (of non-respons). Indien bepaalde groepen, bijvoorbeeld de minst of de juist meest kwetsbare groepen bewust niet hebben meegedaan, is de zeggingskracht van het onderzoek namelijk nog geringer.
- Het rapport opent met de constatering dat er sinds de decentralisatie van taken van het Rijk naar de gemeenten er veel veranderingen geweest zijn die effect hebben op het huishoudboekje van kwetsbare groepen. In de onderzochte periode zijn er maar liefst vijfenveertig veranderingen in wet en regelgeving binnen de Wmo en Zorgverzekeringswet en lokaal veranderingen in het minimabeleid doorgevoerd, zo valt in ieder geval in het rapport te lezen. Heel veel veranderingen dus die vaak direct of indirect het huishoudboekje van kwetsbare groepen raken. Een groep die dag in dag uit te maken heeft met cumulatie van zorgkosten. Het verwondert de Adviesraad dan ook niet om te lezen dat de respondenten zich niet direct de effecten van de stopzetting van de Leidse regeling 'Tegemoetkoming Zorg' kunnen herinneren, laat staan isoleren van de inkomenseffecten die alle andere maatregelen op hun portemonnee hebben gehad. De Adviesraad vindt dan ook dat er ten onrechte door de onderzoeker van uitgegaan is dat het geïsoleerde effect van de stopzetting van de regeling met interviews te achterhalen zou zijn geweest. Het onderzoek in deze opzet had volgens de Adviesraad nooit tot het gewenste inzicht kunnen leiden, en is vanuit dat perspectief geen doelmatige besteding geweest van middelen.
- De Adviesraad is verder van mening dat er geen onderzoek nodig is om vast te stellen dat het afschaffen van de tegemoetkoming de betrokken groep in de portemonnee heeft geraakt. De regeling werd namelijk gebruikt door een groep met een laag inkomen en hoge en vaak cumulerende zorgkosten. Het is verder ook een groep die geen of heel weinig verdienvermogen had om de weggevallen tegemoetkoming te compenseren. Die mogelijkheid heeft de groep ook nu niet. De Adviesraad is dan ook nog steeds van mening dat de afschaffing van een regeling die een kwetsbare groep met hoge zorgkosten een klein extra bedrag aan inkomsten opleverde, betrokkenen een inkomensachteruitgang oplevert. Indien het college dit

negatieve inkomenseffect toch bewezen had willen hebben, dan had het onderzoek volgens de Adviesraad een andere opzet moeten hebben. Een onderzoek waarin er namelijk feitelijk een overzicht zou zijn gemaakt van de zorguitgaven en het besteedbaar inkomen van de respondenten voor en na stopzetten, had waarschijnlijk wel echt hard inzicht opgeleverd of betrokkenen minder besteedbaar inkomen hebben voor en na stopzetting, en of men nu wel of niet is gaan bezuinigen op zorguitgaven.

Uit het voorgaande zal duidelijk zijn, dat de Adviesraad het nog steeds een slecht idee vindt dat de 'Tegemoetkoming Zorg' is stopgezet. Het stopzetten van de regeling heeft in onze beleving bij de doelgroep, die weinig eigen mogelijkheden heeft om de eigen inkomenspositie te verbeteren, ook niet bijgedragen aan het vertrouwen in de lokale overheid. Het is een wrang gegeven dat dezelfde doelgroep ook nu hard geraakt wordt door de stijgende energieprijzen en de hyperinflatie.

Het is tegen deze achtergrond, dat de Adviesraad het college adviseert om het momentum te pakken om het stopzetten van de regeling 'Tegemoetkoming zorg' terug te draaien. En indien hiervoor eerst nog bewijsvoering nodig is dat het stopzetten van de regeling de doelgroep financieel geraakt heeft, zou hierna een korte termijn een andersoortig onderzoek moeten worden uitgevoerd. De contouren van een dergelijk onderzoek hebben we hiervoor al beschreven. In een eerder advies hebben wij gepleit voor een minima-effectrapportage zoals Het Nibud die uitvoert, om te bekijken wat de veelheid aan regelingen en bezuinigingen voor effecten hebben op verschillende huishoudentypen, leeftijdsgroepen en inkomensbronnen.

Beter zou zijn het hele stelsel sterk te vereenvoudigen, omdat de doelgroep vaak de weg niet weet te vinden in het doolhof van regelingen. Zoals bekend is het niet-gebruik groot, zie ook de rapporten van het SCP en de Nationale Ombudsman. Juist nu zou daarvoor een goed moment zijn. De gemeente zou ons inziens op rijksniveau moeten aandringen op structurele oplossingen. En die worden niet gevonden in nieuwe regelingen die betrokkenen moeten aanvragen, maar in een pro-actieve aanpak. Gegevens over inkomen, eventueel vermogen en gebruik van zorg gegevens zijn immers allemaal bekend.